

V Luxemburgu 24. júna 2024
(OR. en)

11296/24

COHOM 137

VÝSLEDOK ROKOVANIA

Od:	Generálny sekretariát Rady
Dátum:	24. júna 2024
Komu:	Delegácie
Predmet:	Závery Rady o aktualizácii usmernení EÚ o deťoch v ozbrojených konfliktoch

Delegáciám v prílohe zasielame závery Rady o aktualizácii usmernení EÚ o deťoch v ozbrojených konfliktoch, ktorý Rada schválila na svojom 4 038. zasadnutí 24. júna 2024.

Závery Rady o aktualizácii usmernení EÚ o deťoch v ozbrojených konfliktoch

[s aktualizáciou v prílohe]

1. Rada pripomína strategický rámec EÚ pre ľudské práva a demokraciu z roku 2012, akčný plán EÚ pre ľudské práva a demokraciu z roku 2020, stratégiu EÚ v oblasti práv dieťaťa z roku 2021, článok 3 ods. 3 Zmluvy o Európskej únii a Chartu základných práv EÚ a opätovne potvrdzuje, že dodržiavanie, ochrana a uplatňovanie práv dieťaťa je kľúčovým cieľom vnútorných a vonkajších politík a činností Európskej únie.
2. Na základe svojich usmernení EÚ o deťoch v ozbrojených konfliktoch z roku 2008 a záverov Rady z júna 2022 o stratégii v oblasti práv dieťaťa je EÚ mimoriadne aktívna pri ochrane práv detí v konfliktných alebo krízových situáciách a pri poskytovaní ochrany, pomoci a podpory deťom.
3. Rada je vážne znepokojená nárastom porušovania práv detí v súvislosti s ozbrojeným konfliktom, ktoré ešte zhoršuje šírenie konfliktov vrátane útočnej vojny Ruska proti Ukrajine a jeho nezákonnej deportácie a presunu ukrajinských detí, prudko rastúceho násillia v Sudáne a eskalujúceho konfliktu na Blízkom východe, najmä katastrofickej humanitárnej situácie v Gaze a jej neprimeraného vplyvu na civilné obyvateľstvo, najmä deti. Rada vyjadruje poľutovanie nad tým, že závažné porušovanie práv detí¹ – zabíjanie a mrzačenie, nábor a využívanie detí ako vojakov alebo v iných nebojových rolách, únosy, znásilňovanie a iné formy sexuálneho a rodovo motivovaného násillia, útoky na školy a nemocnice a odopieranie prístupu humanitárnej pomoci – sa za posledné desaťročie výrazne zvýšilo.

¹ <https://www.unicef.org/children-under-attack/six-grave-violations-against-children>

4. Takmer vo všetkých oblastiach konfliktu na svete, od Sahelu, strednej a východnej Afriky až po Blízky východ a Áziu, predstavujú deti až polovicu postihnutého obyvateľstva. Deti sú konfliktmi zasiahnuté neúmerne a sú ich hlavnými obeťami. Rada je znepokojená tým, že v dôsledku meniacej sa povahy konfliktov, používaných taktík a zbraní sa znásobili riziká pre civilné obyvateľstvo, najmä pre deti, a to v čase, keď je stále jasnejšie, že porušovanie a zneužívanie má na obeť vážny, škodlivý a dlhodobý vplyv. Rada však tiež uznáva, že deti môžu byť mimoriadne odolné a s primeranou a včasnou podporou sa môžu zotaviť z extrémnych situácií a prosperovať. Ich ochrana, zotavenie a reintegrácia sú nevyhnutné pre dlhodobý mier a bezpečnosť, ako aj pre udržateľný rozvoj.
5. Rada prijíma tieto revidované usmernenia EÚ o deťoch v ozbrojených konfliktoch, aby viac prispela k dodržiavaniu, ochrane a uplatňovaniu práv detí. V tejto aktualizácii sa zohľadňuje vývoj v rámci EÚ a usmernenia sa plne zosúladujú s rámcom stanoveným Bezpečnostnou radou Organizácie Spojených národov prostredníctvom následných rezolúcií, najmä v súvislosti so šiestimi závažnými porušeniami práv detí počas ozbrojeného konfliktu, ktoré sú v nich vymenované. EÚ sa týmto tiež snaží posilniť zosúladenie a spoluprácu s mandátom generálneho tajomníka OSN a osobitného zástupcu pre otázky detí v ozbrojených konfliktoch, v neposlednom rade pokiaľ ide o rozšírené zameranie tohto mandátu na blaho detí zasiahnutých ozbrojeným konfliktom, prístup humanitárnej pomoci a prevenciu.

6. EÚ bude ďalej zintenzívňovať úsilie zamerané na boj proti všetkým formám násilia páchaného na deťoch, na ochranu detí a na podporu ich práv vrátane ich fyzického, duševného a psychosociálneho zdravia a ich prístupu k základným službám. EÚ bude spolupracovať s medzinárodnými organizáciami a partnerskými krajinami s cieľom vypracovať komplexné politiky a opatrenia zamerané na dodržiavanie, ochranu a uplatňovanie práv všetkých detí bez akejkoľvek diskriminácie a na zvyšovanie príležitostí pre deti, aby boli zodpovednými a odolnými členmi spoločnosti. Vzhľadom na vyvíjajúci sa charakter konfliktov a dlhotrvajúcich humanitárnych kríz bude EÚ ďalej zlepšovať prepojenie svojej práce v oblasti humanitárneho, rozvojového a mierového rozmeru takýchto kríz, pričom lepšie zosúladí predchádzanie konfliktom, krízové riadenie a humanitárnu pomoc s rozvojovou pomocou a investíciami do vzdelávania v núdzových situáciách a sociálnej ochrany na celom svete. Ochrana detí zasiahnutých konfliktom musí byť aj naďalej ústredným pilierom programov v oblasti ľudských práv, mieru a bezpečnosti, budovania mieru, rozvoja a humanitárnej pomoci.
7. EÚ bude naďalej zabezpečovať úplné plnenie záväzkov vyplývajúcich z Dohovoru o právach dieťaťa a jeho opčného protokolu o účasti detí v ozbrojených konfliktoch, a to aj pokiaľ ide o vymedzenie dieťaťa ako každej ľudskej bytosti mladšej ako 18 rokov, a bude podporovať ich transpozíciu do vnútroštátnych právnych predpisov. EÚ okrem toho uznáva hodnotu globálnych iniciatív, ako sú parížske zásady a záväzky, Vancouverské zásady, Deklarácia o bezpečných školách a politické vyhlásenie o posilnení ochrany civilného obyvateľstva pred humanitárnymi dôsledkami vyplývajúcimi z používania výbušných zbraní v obývaných oblastiach (EWIPA), a bude naďalej nabádať všetky štáty, aby pokračovali vo svojich záväzkoch tým, že zvažia schválenie týchto iniciatív.

8. Rada zdôrazňuje význam ďalšieho začleňovania otázky detí zasiahnutých ozbrojeným konfliktom do vonkajších politík EÚ a vyzýva všetky svoje rozhodovacie orgány, útvary a agentúry EÚ, civilné a vojenské misie a operácie, osobitných zástupcov a vyslancov a iné orgány, aby zdvojnásobili svoje úsilie o zabezpečenie účinného vykonávania týchto usmernení. Rada zdôrazňuje, že je dôležité plne začleniť otázku detí zasiahnutých ozbrojeným konfliktom do spoločnej zahraničnej a bezpečnostnej politiky EÚ, ktorá zahŕňa spoločnú bezpečnostnú a obrannú politiku vrátane misií a operácií krízového riadenia EÚ. Rada v tejto súvislosti víta aktualizovaný Kontrolný zoznam na integráciu ochrany detí zasiahnutých ozbrojeným konfliktom do misií a operácií spoločnej bezpečnostnej a obrannej politiky EÚ (kontrolný zoznam SBOP). Rada poveruje príslušné pracovné skupiny, aby pravidelne preskúmavali vykonávanie týchto usmernení a podávali o ňom správy s cieľom identifikovať získané skúsenosti a šíriť najlepšie postupy.
9. EÚ a jej členské štáty využijú celú škálu svojich nástrojov vo všetkých oblastiach vonkajšej činnosti s cieľom zamerať sa na zvyšovanie globálneho povedomia, opatrenia a účinné programovanie, ako aj spoluprácu v tejto oblasti a ďalej ich posilňovať. Rada tiež vyzýva partnerov zo všetkých regiónov vrátane medzinárodných a regionálnych organizácií, organizácií občianskej spoločnosti a súkromných aktérov, aby sa zjednotili a zintenzívnili riešenie konfliktov a prevenciu a reakciu na závažné porušovanie práv detí, ako aj dodržiavanie, ochranu a uplatňovanie ich práv a ochranu podľa medzinárodného humanitárneho práva a práva v oblasti ľudských práv s obnoveným zmyslom pre naliehavosť. V prospech každého dieťaťa na celom svete.

PRÍLOHA

AKTUALIZÁCIA 2024

Usmernenia EÚ o deťoch v ozbrojených konfliktoch

1 - ÚVOD

Situácia detí, najmä detí zasiahnutých ozbrojeným konfliktom, je pre Európsku úniu už desaťročia prioritou. EÚ a jej členské štáty zohrávajú v Organizácii Spojených národov kľúčovú úlohu a významne prispievajú k rozvoju programu OSN v otázkach detí zasiahnutých ozbrojeným konfliktom a k rozvoju jej globálneho mandátu. V roku 2003 prijala EÚ svoje prvé usmernenia o deťoch v ozbrojených konfliktoch, ktoré boli následne aktualizované v roku 2008 s cieľom zlúčiť jej politiku do praktického nástroja na usmerňovanie činnosti. Vzhľadom na významný vývoj globálnej politiky a vývoj v rámci EÚ je potrebná ďalšia aktualizácia usmernení EÚ s cieľom podporiť pokračujúce účinné opatrenia EÚ v súlade s komplexnejším a holistickejším prístupom.

Deti, a najmä dievčatá, sú v ozbrojených konfliktoch obzvlášť zraniteľné. Ozbrojené konflikty a násilné situácie spôsobujú obrovské utrpenie deťom, ktoré sú vzhľadom na svoj vek, telesnú a psychickú vyspelosť, závislosť a právne postavenie zraniteľnejšie voči rizikám, núdzi, násiliu a zanedbávaniu, ktorým ľudia podliehajú z dôvodu dynamiky konfliktov. V Dohovore OSN o právach dieťaťa (UNCRC) sa stanovuje, že dieťa je každá ľudská bytosť mladšia ako 18 rokov.

Deti predstavujú až polovicu obyvateľstva vo väčšine krajín postihnutých ozbrojenými konfliktmi. Na celom svete milióny ľudí žijú v oblastiach zasiahnutých konfliktom alebo z nich utekajú. Sú teda neúmerne postihnutí.

Deti sú terčom ozbrojených konfliktov a iných situácií ozbrojeného násillia zo strany štátnych a neštátnych subjektov vrátane teroristických organizácií a organizovaných zločineckých skupín a ich bezpečnosť a ochrana sú často ohrozené tým, že sú využívané, aby slúžili vojenským cieľom, ďalšej trestnej činnosti alebo nadobúdaniu iného nezákonného zisku. Deti sú vystavené závažnému porušovaniu práv a inému vážnemu porušovaniu alebo zneužívaniu ich práv tým, že sú zabíjané a mrzačené, verbované a využívané v rôznych funkciách ozbrojenými skupinami a ozbrojenými silami, unášané a vystavované znásilneniu a iným formám sexuálneho násillia a vykorisťovania a školy a nemocnice sú predmetom útokov. Zdravotné postihnutie, fyzické a duševné, v dôsledku vojny, postihuje milióny detí. Dokonca aj tie, ktoré nie sú priamo zapojené do ozbrojených konfliktov, čelia iným druhom dôsledkov konfliktov, ako je podvýživa, neexistencia prístrešia a nedostatočný prístup k vzdelávaniu a zdravotnej starostlivosti, diskriminácia, ako aj násillie a pretrvávajúce psychologické traumy. Odopieranie humanitárnej pomoci spôsobuje v dôsledku hladu a chorôb čoraz viac úmrtí než priame dôsledky samotného násillia. Mnohé ujmy, ktoré deťom spôsobí ozbrojený konflikt, nie sú spôsobené priamo bojom, ani po zastavení bojov nepominú. Vplyv na celosvetový mier a bezpečnosť a udržateľný rozvoj je rozsiahly a dlhodobý. Pretrvávajúce ujmy spôsobené deťom a ich rodinám v ozbrojených konfliktoch udržiavajú cykly násillia a chudoba má trvalé medzigeneračné vplyvy, ktoré oslabujú odolnosť jednotlivcov a spoločnosti a bránia rozvoju mierových spoločností.

Medzi ďalšie čoraz kritickejšie oblasti týkajúce sa detí v konfliktných a postkonfliktných situáciách patria: zmena klímy, ktorá prehľbuje existujúce riziká a zraniteľnosti, ktorým deti čelia; nerozlišujúce používanie výbušných zbraní v obývaných oblastiach; zvýšené cielenie na školy a ich využívanie na vojenské účely v rozpore s medzinárodným humanitárnym právom; osobitný vplyv ozbrojených konfliktov na deti so zdravotným postihnutím; rodový rozmer závažného porušovania práv detí; zhoršujúce sa účinky chudoby a nerovností; migrujúce deti a deti v situácii vnútorne násilne vysídlených osôb a utečencov; deti v ústavoch alebo deti bez rodinnej starostlivosti; detská práca, obchodovanie s ľuďmi a sexuálne otroctvo; výzvy, ktoré predstavuje vznik nových technológií, ako je nábor detí online a šírenie zbraní a nedovolené obchodovanie so zbraňami, ako aj vplyv nášľapných mín, výbušných pozostatkov vojny (ERW) a improvizovaných výbušných zariadení (IED).

Je potrebné klásť väčší dôraz na vnútroštátnu a medzinárodnú trestnú justíciu vrátane prístupu detí k spravodlivosti. Pre boj proti atmosfére beztrestnosti osôb, ktoré páchajú zločiny na deťoch, odrádzanie od budúceho zneužívania, posilnenie zodpovednosti a podporu kultúry dodržiavania práv detí má zásadný význam vyvodzovanie zodpovednosti páchatel'ov za závažné porušovanie práv detí v ozbrojených konfliktoch, ako sa stanovuje v medzinárodnom práve a medzinárodnom humanitárnom práve, Rímskom štatúte Medzinárodného trestného súdu a Ženevských dohovoroch. Európska únia sa v rámci svojej humanitárnej, rozvojovej, mierovej, bezpečnostnej a diplomatickej spolupráce a spoločne so svojimi členskými štátmi zaviazala klásť na prvé miesto ochranu, blaho a posilnenie postavenia detí a riešiť ich osobitné potreby a zraniteľnosti bez akejkoľvek diskriminácie,

2 - ÚČEL

Európska únia prioritizuje presadzovanie a ochranu práv detí v rámci svojej politiky v oblasti ľudských práv. Je to nielen preto, že deti sú v súčasnosti zraniteľnými obeťami konfliktu, ale aj preto, že formujú budúcnosť. EÚ uznáva ich prirodzené práva zakotvené v Charte základných práv EÚ, Dohovore o právach dieťaťa a jeho opčných protokoloch, ako aj v iných medzinárodných nástrojoch v oblasti ľudských práv, ako aj osobitnú ochranu, ktorú im poskytuje medzinárodné právo.

Bezpečnostná rada OSN zistila šesť závažných porušení² na základe ich mimoriadne závažnej povahy a ich vážneho vplyvu na blaho detí:

- zabíjanie a mrzačenie detí,
- nábor alebo využívanie detí v ozbrojených silách a skupinách,
- znásilnenie a iné formy sexuálneho násillia páchaného na deťoch,
- únosy detí,
- útoky na školy a nemocnice;
- odopretie prístupu humanitárnej pomoci deťom.

² Vymedzenia pojmov sú uvedené v praktickej príručke, ktorá je sprievodným dokumentom k Usmerneniam o mechanizme monitorovania a podávania správ o závažných porušeníach práv detí v ozbrojených konfliktoch (DPKO, OSRSG Deti v ozbrojených konfliktoch, UNICEF, 2014).

EÚ sa usiluje zvýšiť informovanosť o tejto kritickej otázke na vnútornej aj medzinárodnej úrovni. Sme odhodlaní riešiť krátkodobé, strednodobé a dlhodobé vplyvy ozbrojených konfliktov a iných situácií ozbrojeného násilia na deti účinným a komplexným spôsobom prostredníctvom opatrení na predchádzanie rôznym porušeniam práv dieťaťa a reakciu na ne. EÚ sa využívaním rôznych nástrojov, ktoré má k dispozícii, a stavaním na existujúcich iniciatívach snaží zapojiť tretie krajiny a neštátne subjekty. Okrem iného ich nabáda, aby vykonávali a dodržiavali a presadzovali medzinárodné právo vrátane noriem, štandardov a nástrojov v oblasti ľudských práv a medzinárodného, utečeneckého a humanitárneho práva a noriem, a aby prijímali účinné opatrenia na ochranu detí pred účinkami ozbrojeného konfliktu a zabezpečili vyhovenie zodpovednosti za zločiny proti nim.

Tieto usmernenia majú slúžiť ako praktický nástroj na usmerňovanie a pomoc aktérom EÚ na celom svete v ich práci týkajúcej sa detí v ozbrojených konfliktoch vrátane ďalších situácií ozbrojeného násilia zo strany štátnych a neštátnych subjektov, ako sú teroristické organizácie a organizované zločinecké skupiny. EÚ uznáva vzájomnú prepojenosť rôznych politík a zdôrazňuje význam nepretržitého a koordinovaného úsilia v rôznych oblastiach vrátane zahraničnej a bezpečnostnej politiky, rozvojovej pomoci, budovania mieru a humanitárnej pomoci. Tento komplexný prístup posilňuje našu kolektívnu reakciu na kritickú situáciu detí v ozbrojených konfliktoch, a tým prispieva k dlhodobému mieru, bezpečnosti a udržateľnému rozvoju.

3 - ZÁSADY

EÚ je založená na hodnotách slobody, demokracie, rešpektovania ľudskej dôstojnosti a základných slobôd, rovnosti a právneho štátu a dodržiavania ľudských práv. Ochrana a presadzovanie práv dieťaťa sú kľúčovým cieľom činností Európskej únie tak doma, ako aj v zahraničí. Sú zakotvené v Charte základných práv EÚ, ktorá zaručuje ochranu práv detí všetkými európskymi inštitúciami a orgánmi pri vykonávaní práva Únie. V strategickom rámci pre ľudské práva a demokraciu prijatom v roku 2012 sa stanovujú zásady, ciele a priority určené na zlepšenie účinnosti a konzistentnosti politiky EÚ, pričom sa v ňom uvádza, že dodržiavanie ľudských práv, demokracie a právneho štátu je základom všetkých aspektov vnútorných a vonkajších politík EÚ. V akčnom pláne EÚ pre ľudské práva a demokraciu sa stanovuje úroveň ambícií a vymedzujú priority EÚ a jej členských štátov v tejto oblasti vo vzťahoch s tretími krajinami a stanovujú sa v ňom osobitné úlohy, ktoré má EÚ plniť. Okrem toho usmernenia EÚ v oblasti ľudských práv vrátane najmä usmernení EÚ pre presadzovanie a ochranu práv dieťaťa poskytujú praktické nástroje a usmernenia na vykonávanie týchto záväzkov v oblasti ľudských práv. Uvedené politiky spolu so stratégiou EÚ v oblasti práv dieťaťa (2021) presadzujú a chránia práva dieťaťa a začleňujú ich do vnútorných a vonkajších politík Európskej únie.

Presadzovanie a ochrana práv detí

EÚ by mala posilniť svoju činnosť s cieľom zabezpečiť ochranu detí zasiahnutých ozbrojeným konfliktom, pričom by mala vychádzať z týchto základných zásad:

- **Prístup založený na ľudských právach:** V súlade s Dohovorom OSN o právach dieťaťa je dieťa každá ľudská bytosť mladšia ako 18 rokov. Všetky deti sú uznané za nezávislých držiteľov práv podľa medzinárodného práva v oblasti ľudských práv s osobitnou ochranou poskytovanou podľa medzinárodného práva vrátane medzinárodného humanitárneho práva. Hoci deti môžu byť obeťami, sú aj tými, ktorí prežili, a samostatnými aktérmi. Nemalo by sa s nimi zaobchádzať len ako s pasívnymi aktérmi, ani by sa tak k nim nemalo pristupovať. Deti by mali byť informované o svojich právach. Ich názory musia byť vypočuté v závislosti od ich veku a vyspelosti a musia sa riešiť ich potreby.
- **Právo na život, zachovanie života a rozvoj:** V súlade s Dohovorom o právach dieťaťa bude EÚ uprednostňovať holistický blahobyt, ochranu a reintegráciu všetkých detí zasiahnutých ozbrojeným konfliktom, čím sa zabezpečí ich prežitie, rozvoj a plné uplatňovanie ich práv.
- **Nediskriminácia a začlenenie:** Ochrana a pomoc sa poskytujú bez akejkoľvek formy diskriminácie vrátane viacnásobných a vzájomne sa prelínajúcich foriem diskriminácie. Aby sa na žiadne dieťa nezabudlo a aby sa zabezpečil spravodlivý prístup k ochrane, mala by sa osobitná pozornosť zamerať na špecifické potreby starostlivosti a ochrany všetkých detí v zraniteľných situáciách vrátane dievčat, detí so zdravotným postihnutím, domorodých detí a detí patriacich k národnostným menšinám, detí bez sprievodu, migrantov, utečencov, žiadateľov o azyl, vnútorne vysídlených detí a detí bez štátnej príslušnosti, detí bez rodinnej starostlivosti, ako sú deti žijúce na ulici alebo deti v ústavoch, a to v súlade s medzinárodnými záväzkami v oblasti ľudských práv podľa medzinárodného práva a noriem a prostredníctvom existujúcich politických a legislatívnych rámcov.

- **Najlepší záujem dieťaťa:** najlepší záujem dieťaťa je prvoradým hľadiskom pri vykonávaní opatrení EÚ v súlade s Dohovorom o právach dieťaťa. Všetky rozhodnutia a opatrenia musia prioritizovať blaho, ochranu a bezpečnosť detí.
- **Diferencovaný prístup:** EÚ uznáva rôzne potreby a zraniteľné miesta a zameriava sa na prispôsobenie svojich intervencií riešeniu jedinečnej situácie každého dieťaťa, pričom poskytuje holistické a udržateľné riešenia; ako sa uvádza v štúdii Úradu osobitného predstaviteľa generálneho tajomníka pre otázky detí zasiahnutých ozbrojeným konfliktom s názvom „Rodový rozmer závažného porušovania práv detí v ozbrojených konfliktoch“, všetky deti potrebujú ochranu, ale ich potreby a zraniteľnosť v kontexte ozbrojeného konfliktu sa môžu líšiť v závislosti od ich veku, vyspelosti, pohlavia, sexuálnej orientácie a rodovej identity, zdravotného postihnutia, príslušnosti k menšinám, osobitných okolností a povahy konfliktu, ako aj ich vnímaného alebo skutočného spojenia so stranami konfliktu.
- **Ochrana detí spojených s ozbrojenými silami alebo ozbrojenými skupinami:** Deti spojené s ozbrojenými silami alebo skupinami (CAAFAG) sa musia vždy považovať predovšetkým za obeť šiestich závažných porušení medzinárodného práva v oblasti ľudských práv a medzinárodného humanitárneho práva. Perspektíva dieťaťa, ktorá bola vytvorená v záujme dieťaťa a ktorá sa sústreďuje na ochranu chlapcov a dievčat pred šiestimi závažnými porušeniami počas konfliktu, je kľúčovou pre odzbrojenie, demobilizáciu a reintegráciu (DDR) a procesy súvisiace s DDR. Bezpodmienečná a okamžitá ochrana, prepustenie a (re)integrácia detí spojených s ozbrojenými silami alebo skupinami do ich rodiny a komunity by sa preto mala vždy plánovať a uprednostňovať bez ohľadu na označenie danej ozbrojenej skupiny, a to v súlade s medzinárodným právom v oblasti ľudských práv a medzinárodným humanitárnym právom. Osobitná pozornosť by sa mala venovať výzvam, ktorým čelia deti, ktoré sa narodili do ozbrojenej skupiny, ako aj deťom, ktoré boli ako deti naverbované a v dospelosti demobilizované. Deti vo veku trestnej zodpovednosti a tie, ktoré sú podozrivé zo spáchania závažného trestného činu, by mali byť odovzdané civilným aktérom a spravodlivosť by mala byť zabezpečená prostredníctvom rámcov justície pre mladistvých. Deti by nemali byť zadržované len na základe ich spojenia s ozbrojenými skupinami.

- **Dieťa a zameranie na obeť:** Dôraz sa kladie na blaho a potreby dieťaťa. To znamená aktívne zapojenie detí do identifikácie ich potrieb a priorít vždy, keď je to možné, a zabezpečenie toho, aby boli vypočuté, neboli opätovne traumatizované a aby sa uprednostňovalo ich blaho a bezpečnosť. EÚ uprednostňuje riešiť špecifické ujmy, ktoré deti zažívajú v prostredí ozbrojených konfliktov.
- **Vek a rodové hľadisko:** Potreby a zraniteľnosti detí sa menia v závislosti od veku. EÚ to uznáva a prispôbuje tomu svoje intervencie. Okrem toho dievčatá a chlapci často prežívajú konflikt odlišne a majú špecifické zraniteľné miesta. EÚ berie tieto vekové a rodovo špecifické potreby do úvahy s cieľom zabezpečiť, aby sa všetkým deťom poskytla primeraná ochrana a podpora.
- **Informovanosť o traume:** Ozbrojené konflikty môžu mať na deti hlboký psychologický vplyv. V prístupe EÚ sa to berie do úvahy a zameriava sa na poskytovanie podpory, ktorá citlivo reaguje na traumu, ktorú deti mohli zažiť, vrátane sexuálneho a rodovo motivovaného násillia, a na ich potreby prístupu k službám duševného zdravia a psychosociálnej podpory, ktoré podporujú uzdravenie a zotavenie.
- **Zodpovednosť, prístup k spravodlivosti a justícia pre mladistvých:** EÚ podporuje monitorovanie, vyšetrovanie a stíhanie trestných činov a porušovania práv detí zamerané na deti. Voči páchatelom sa musí vyvodit' zodpovednosť. Zásadný význam má rozvoj justičných systémov zohľadňujúcich potreby detí pre všetky deti, ktoré sú v kontakte so zákonom a sú pozbavené slobody, ako aj ich prístup k právnej pomoci a zapojenie sa do iniciatív spravodlivosti v prechodnom období.

- **Účasť a posilnenie postavenia detí a mládeže:** EÚ presadzuje, podporuje a zabezpečuje zmysluplné začlenenie a aktívnu účasť detí a mládeže na rozhodnutiach, ktoré sa ich týkajú na všetkých úrovniach, a to aj v konfliktných situáciách, a to najmä prostredníctvom akčného plánu pre mládež v rámci vonkajšej činnosti EÚ.
- **Zásada „nespôsobovať ujmu“, prístupy k ochrane detí vnímané voči konfliktom:** EÚ podporuje, aby všetky politiky a opatrenia systematicky predchádzali potenciálnym škodlivým dôsledkom pre deti a ich práva spôsobeným aktivitami alebo zapojeným personálom a nezhoršovali dynamiku konfliktov.

Medzinárodná spolupráca

EÚ sa vo svojej práci riadi príslušnými medzinárodnými a regionálnymi normami a štandardmi v oblasti ľudských práv a humanitárneho práva vrátane tých, ktoré sú uvedené v prílohe I. EÚ aktívne spolupracuje s príslušnými aktérmi a podporuje ich prácu, a to najmä s týmito:

- generálny tajomník OSN
- osobitný predstaviteľ generálneho tajomníka pre otázky detí v ozbrojených konfliktoch a jeho úrad

- osobitný predstaviteľ generálneho tajomníka pre násilie páchané na deťoch a jeho úrad
- osobitná skupina OSN pre monitorovanie a podávanie správ (CTFMR) alebo jej ekvivalent v situáciách vzbudzujúcich obavy v jednotlivých krajinách
- úrady, oddelenia a agentúry OSN, ako sú UNICEF, DPO, DPPA, DCO, OSN Ženy, UNODC, UNFPA, OHCHR, UNHCR, UNDP, MOP, OCHA, UNESCO a WHO (na ústredí a regionálnej/miestnej úrovni)
- pracovná skupina Bezpečnostnej rady OSN pre deti v ozbrojených konfliktoch
- regionálna/miestna skupina priateľov detí zasiahnutých ozbrojeným konfliktom alebo rovnocenné *ad hoc* zoskupenia podobne zmýšľajúcich partnerov
- Výbor pre práva dieťaťa
- Rada pre ľudské práva
- Sociálne, humanitárne a kultúrne otázky (tretí výbor) Valného zhromaždenia OSN
- Medzinárodný trestný súd a prípadne osobitné medzinárodné tribunály
- osobitné postupy OSN a vyšetrovacie orgány poverené OSN
- medzirezortná pracovná skupina OSN pre odzbrojenie, demobilizáciu a reintegráciu a iné podobné fóra
- Medzinárodný výbor Červeného kríža (MVČK)
- Rada Európy
- Africká únia a iné regionálne organizácie
- OBSE/ODIHR

- miestne a medzinárodné mimovládne organizácie vrátane organizácií vedených deťmi, obhajcov ľudských práv a obhajcov ľudských práv detí a komunitných organizácií a sietí
- iní relevantní aktéri

EÚ aktívne prispieva k ich práci a spolupracuje s nimi s cieľom zabezpečiť posilnenie a účinné vykonávanie existujúcich medzinárodných záruk práv dieťaťa.

4 - RIEŠENIE PROBLEMATIKY DETÍ V OZBROJENÝCH KONFLIKTOCH

V posledných dvoch desaťročiach došlo k dramatickému posunu vo vedení vojen; taktiky, ako sú nerozlišujúce a neprimerané letecké bombardovanie, ostreľovanie a útoky dronov, obliehanie a blokáda s cieľom odoprieť dodávky núdzovej pomoci civilistom, výskyt nevybuchnutej munície a mýnovanie civilných oblastí, vystavujú deti vážnemu riziku zabitia alebo zmrzačenia.

Cielené útoky na školy, nemocnice a inú kritickú civilnú infraštruktúru, ako sú vodné a energetické systémy, predstavujú rastúce riziko pre prežitie a rozvoj detí. V niektorých prípadoch ozbrojené skupiny alebo sily aktívne bránia prístupu dievčat k vzdelávaniu a zdravotnej starostlivosti, čím sťažujú prístup k týmto životne dôležitým službám. Aj v prípade, že nedochádza k priamym útokom, odrádza všeobecná neistota v oblastiach konfliktu deti a učiteľov od navštevovania školy a zdravotnícky personál od poskytovania lekárskej pomoci.

Únosy detí prudko vzrástli v situáciách týkajúcich sa detí v ozbrojených konfliktoch, či už s cieľom terorizovať komunity, zamerať sa na konkrétne skupiny, najmä dievčatá a ich prístup k vzdelávaniu, nútiť deti k účasti na nepriateľských akciách alebo ich zneužiť na obchodovanie s ľuďmi a sexuálne otroctvo alebo na iné vykorisťovateľské účely. Unesené deti, aj keď sú prepustené alebo sa im podarí uniknúť svojim väzňom, naďalej čelia veľkým problémom a stigmatizácii, ktoré majú vplyv na ich reintegráciu a rehabilitáciu v ich komunitách.

Čoraz charakteristickejším znakom konfliktu je sexuálne násilie a často sa pácha na dievčatách a chlapcoch tam, kde neexistuje právny štát. Deti, ktoré zažívajú sexuálne násilie a vykorisťovanie, trpia dlhodobou psychologickou traumou, zdravotnými následkami vrátane prenosných infekcií, ako je HIV/AIDS, a tehotenstvom v ranom veku. Škodlivé rodové normy a praktiky, ako sú mrzačenie ženských pohlavných orgánov, vraždy novonarodených dievčat, detské, skoré a nútené manželstvá, stigmatizácia za nedodržiavanie rodových stereotypov a diskriminačné sociálne normy a diskriminácia vystavujú dievčatá osobitnému riziku.

Hlavnou prekážkou ochrany detí je aj naďalej odopieranie prístupu humanitárnej pomoci vrátane úmyselných útokov na humanitárnych pracovníkov. Nedostatok základnej humanitárnej pomoci môže viesť k vážnej podvýžive, spomaleniu rastu, nedostatočnému prístupu k vzdelaniu a základnej zdravotnej starostlivosti, čo má dlhodobé dôsledky pre rozvoj detí. Zásadný význam má spolupráca so stranami konfliktu s cieľom umožniť prístup a zároveň zabezpečiť vyhovenie zodpovednosti za porušovanie. Pretrvávajúce obavy vyvoláva využívanie detí ozbrojenými skupinami v bojových alebo podporných úlohách.

Násilný nábor detí vo veku do 18 rokov a ich využívanie ozbrojenými silami a ozbrojenými skupinami v nepriateľských akciách je protiprávne a predstavuje jednu z najhorších foriem detskej práce. Nábor detí vo veku do 15 rokov je navyše vojnovým zločinom. Predstavuje to neľudskú záťaž a má to dlhodobé škodlivé dôsledky pre tieto deti, ktoré sú v prvom rade obeťami a často čelia stigmatizácii a odmietaniu. Zatýkanie a zadržiavanie detí spojených s ozbrojenými skupinami, či už preto, že sú vnímané ako hrozba pre národnú bezpečnosť, alebo preto, že sa údajne zúčastnili na nepriateľských akciách, ich ešte viac viktimizuje.

Prioritou by mala byť ich bezpodmienečná a okamžitá ochrana, prepustenie a (re)integrácia do ich rodiny a komunity, bez ohľadu na potenciálne určenie ozbrojenej skupiny, a to v súlade s medzinárodným právom v oblasti ľudských práv a medzinárodným humanitárnym právom. Ak sú deti vo veku trestnej zodpovednosti a sú podozrivé zo spáchania závažného trestného činu, musia byť odovzdané civilným aktérom a spravodlivosť by sa mala zabezpečiť v rámci justičných systémov pre deti, ak existujú.

EÚ bude podporovať rokovania, prijatie a vykonávanie akčných plánov medzi Organizáciou Spojených národov a stranami konfliktu s cieľom ukončiť šesť závažných prípadov porušovania práv detí a predchádzať im, ako aj odovzdávacích protokolov stranami konfliktu s cieľom urýchlene odovzdať deti, ktoré sú údajne spojené s ozbrojenými skupinami, civilným aktérom v oblasti ochrany detí na účely reintegrácie.

Výzvy, ktoré majú vplyv na účinnosť opatrení

Účinnej podpore v oblasti humanitárnej pomoci, rozvoja a ochrany detí zo strany EÚ a iných aktérov pôsobiacich v konfliktných oblastiach bránia významné prekážky. Medzi takéto výzvy patrí zložitá a neustále sa meniaci povaha moderných konfliktov, obmedzenia prístupu na postihnuté územie a k postihnutému obyvateľstvu v dôsledku pretrvávajúceho násillia alebo obmedzujúcich administratívnych prekážok a nedostatok kapacít miestnych aktérov na primerané riešenie potrieb detí.

Účinnosť opatrení na boj proti porušovaniu práv detí zasiahnutých ozbrojeným konfliktom komplikujú chýbajúce údaje a nedostatočné ukazovatele včasného varovania, čo v prvom rade bráni úsiliu o predchádzanie závažným porušeniam práv. Ďalšou komplikáciou sú obmedzenia zdrojov a ťažkosti s koordináciou financovania z viacerých zdrojov.

Okrem toho slabé právne rámce a nedostatočná zodpovednosť za trestné činy páchané na deťoch vytvárajú atmosféru beztrestnosti, v ktorej porušovanie zostáva nepotrestané. Riešenie dlhodobých sociálno-ekonomických vplyvov konfliktov, chudoba, nedostatočné vzdelávacie príležitosti pre deti, najmä dievčatá, obmedzené zdroje pre zdravotnícke služby (vrátane podpory v oblasti duševného zdravia a psychosociálnej podpory) a pretrvávajúce škodlivé kultúrne normy a praktiky predstavujú významné prekážky, ktoré bránia zamedzeniu opakovania a dosiahnutiu trvalého mieru a ochrane detí.

Príležitosti na účinné opatrenia EÚ

S cieľom posilniť svoje úsilie o ochranu detí v ozbrojených konfliktoch bude EÚ budovať silnejšie partnerstvá a podporovať nasledujúce:

- **Podpora prevencie:** Sú potrebné väčšie investície do predchádzania ozbrojeným konfliktom a porušovaniu práv detí, najmä pokiaľ ide o šesť závažných porušení práv detí. Zavedenie systémov včasného varovania, riešenie nedostatkov v ukazovateľoch rizika a údajoch môže pomôcť identifikovať potenciálne hrozby pre deti skôr, ako dôjde k porušeniu, čo umožní prijať preventívne opatrenia. Vykonávanie pravidelnej analýzy konfliktov a posudzovania práv detí a potrieb má zásadný význam pre navrhovanie účinných a včasných preventívnych opatrení. Investície do vzdelávania, ktoré je kvalitné, vnímavé voči konfliktom, založené na vedomostiach o rizikách, zohľadňuje vek a rodové hľadisko a je inkluzívne, môžu takisto zmierniť opakovaný výskyt konfliktov a znížiť riziko zneužívania a vykorisťovania detí.

- **Posilnenie prístupu založeného na prepojení medzi humanitárnou oblasťou, rozvojom a mierom:** EÚ je odhodlaná zabezpečiť, aby sa humanitárne, rozvojové a mierové potreby riešili koordinovaným spôsobom s cieľom zaoberať sa dlhotrvajúcimi a predvídateľnými krízami vrátane okamžitých potrieb a dlhodobých riešení. Podpora vytvárania ochranného a udržateľne priaznivého prostredia pre deti pred konfliktom, počas neho a po ňom si vyžaduje trvalé a primerané financovanie na zintenzívnenie intervencií a udržanie dlhodobých programov na ochranu detí vrátane pridelenia zdrojov na sociálnu ochranu, vzdelávanie, bývanie, psychosociálnu podporu, zdravotnú starostlivosť a služby ochrany prispôbované rôznym potrebám detí. Zásadný význam má podpora fungovania mechanizmov OSN na monitorovanie a podávanie správ v praxi vrátane primeraných finančných zdrojov.
- **Investovanie do integrovaných systémov ochrany detí:** EÚ by mala podporovať komunitné integrované sociálne systémy a systémy ochrany detí zohľadňujúce vek a rodovú rovnosť, ako aj zdravotné postihnutie, v nestabilných krajinách a krajinách postihnutých konfliktom s cieľom pomôcť predchádzať porušovaniu práv detí, zmiernovať ho, zotaviť sa z neho a reagovať naň a zabezpečiť nepretržitú starostlivosť o deti holistickým a mnohostranným spôsobom vrátane reintegrácie, rehabilitácie, vzdelávacích príležitostí, ako aj odbornej a technickej prípravy, služieb na ochranu detí, prípadne zlúčenia rodiny, primeranej zdravotnej starostlivosti vrátane sexuálnej a reprodukčnej zdravotnej starostlivosti, služieb na podporu duševného zdravia a psychosociálnych služieb a iných kritických aspektov.

- **Programy na odzbrojenie, demobilizáciu a reintegráciu (DDR), reformu sektora bezpečnosti a na podporu spravodlivosti:** Začlenenie aspektov ochrany detí do programov odzbrojenia, demobilizácie a reintegrácie alebo iných súvisiacich programov, reformy sektora bezpečnosti, úsilie v oblasti boja proti terorizmu a programov boja proti sieťam organizovanej trestnej činnosti a justičných programov zohľadňujúcich potreby detí (zabezpečenie prístupu k spravodlivosti zohľadňujúceho potreby detí, bezplatná právna pomoc a účinné prostriedky nápravy) a podpora reintegračných iniciatív zameraných na deti. Podpora reintegrácie ako súčasť širšieho systému ochrany detí a zohľadnenie cieľov a zásad v rámci cieľov udržateľného rozvoja zabezpečuje inkluzívnejšie, komplexnejšie a dlhodobé opatrenia.
- **Spolupráca a presadzovanie v teréne:** EÚ by mala podporovať užšiu spoluprácu so subjektmi a agentúrami OSN, národnými vládami a miestnymi orgánmi krajín postihnutých konfliktom, medzinárodnými a vnútroštátnymi mimovládnymi organizáciami a miestnymi organizáciami občianskej spoločnosti, ktoré pracujú priamo s deťmi v teréne (vrátane skupiny priateľov detí zasiahnutých ozbrojeným konfliktom). Na základe pravidelného dialógu s medzinárodnými partnermi, národnými vládami, stranami konfliktu a miestnymi organizáciami o cieľoch a zásadách ochrany detí by sa mala ďalej posilňovať úzka spolupráca s mechanizmom monitorovania a podávania správ povereným Bezpečnostnou radou OSN a osobitnými skupinami OSN pre jednotlivé krajiny zameranými na monitorovanie a podávanie správ (CTFMR) a ich ekvivalentnými pracovnými skupinami.
- **Odborná príprava a podpora:** Zásadný význam majú investície do budovania kapacít pre všetkých aktérov pracujúcich v oblasti ochrany detí. Poskytovaním odbornej prípravy a podpory sa zlepšia regulačné a politické rámce, programy a intervencie na všetkých úrovniach tým, že sa zodpovedné osoby, či už osoby zodpovedné za plnenie povinností, ako aj držiteľia práv, vybaví zručnosťami a zdrojmi potrebnými na účinné riešenie osobitných potrieb detí, a to na vnútroštátnej aj miestnej úrovni. Je potrebná lepšia pravidelná odborná príprava pre zamestnancov EÚ a iných zamestnancov, najmä tých, ktorí sú v priamom kontakte s deťmi, a pre tých, ktorí sú zapojení do rozhodovania, ktoré má vplyv na deti.

- **Podpora miestnych riešení:** Uznávanie a podpora iniciatív zameraných na mier a ochranu pod vedením detí a komunít posilňuje názory miestnych obyvateľov a umožňuje nájsť kultúrne vhodné riešenia.
- **Účasť detí:** zabezpečenie aktívnej, rovnocennej, zmysluplnej a účinnej účasti detí v súlade s UNCRC na rozhodovaní, ktoré sa ich týka, a to najmä pri navrhovaní reintegračných programov. EÚ sa bude snažiť využívať aj diskusnú radu mládeže, ktorá bude poskytovať poradenstvo komisárovi a Generálnemu riaditeľstvu pre medzinárodné partnerstvá (GR INTPA) a poradenským štruktúram pre mládež, ktoré poskytujú poradenstvo delegáciám EÚ zriadeným v rámci akčného plánu pre mládež v rámci vonkajšej činnosti EÚ na roky 2022 – 2027.

Vykonávaním týchto komplexných cieľov môže EÚ výrazne zvýšiť svoju angažovanosť pri ochrane detí zasiahnutých ozbrojeným konfliktom. Holistický prístup založený na spolupráci, ktorý investuje do miestnych kapacít a uprednostňuje preventívne opatrenia a komplexnú pomoc, môže prispieť k bezpečnejšej a jasnejšej budúcnosti pre deti, ktoré sa ocitli pod krížovou paľbou vojny.

5 - VYKONÁVACIE A OPERAČNÉ NÁSTROJE

A. Nástroje EÚ

EÚ má k dispozícii celý rad nástrojov na riešenie otázok detí zasiahnutých ozbrojeným konfliktom, ktoré sa zakladajú na existujúcich iniciatívach:

- **Politický dialóg:** Aspekty politického dialógu s tretími krajinami týkajúce sa ľudských práv budú zahŕňať blaho a práva detí v situáciách pred konfliktom, počas nich a po ich skončení.
- **Osobitný zástupca EÚ (OZEÚ):** OZEÚ pre ľudské práva zohráva dôležitú podpornú úlohu, pokiaľ ide o globálne dodržiavanie noriem v oblasti práv dieťaťa. OZEÚ pre určité geografické oblasti by mali prijímať aj osobitné opatrenia a uskutočňovať osvetu v otázkach týkajúcich sa detí v ozbrojených konfliktoch v prioritných krajinách, na ktoré sa vzťahujú ich mandáty. Mali by zahrnúť otázku detí zasiahnutých ozbrojeným konfliktom do svojich prezentácií pre pracovné skupiny Rady. Otázka detí zasiahnutých ozbrojeným konfliktom by sa mala zahrnúť do mandátov OZEÚ v prioritných krajinách, keď sa budú obnovovať.

- **Demarše a verejné vyhlásenia:** EÚ bude naliehať na príslušné tretie krajiny, aby prijali účinné opatrenia na zabezpečenie ochrany detí pred dôsledkami ozbrojeného konfliktu a vážneho porušovania práv a aby ukončili beztrestnosť. Pripomínajúc dôležitú úlohu, ktorú môže EÚ a jej členské štáty zohrávať pri podpore dialógu so všetkými stranami konfliktu, na ktorý môžu mať vplyv s cieľom ukončiť závažné porušovanie práv detí a predchádzať mu. Dosah EÚ by sa mal riadiť výročnou správou generálneho tajomníka OSN a jeho správami špecifickými pre jednotlivé krajiny o deťoch v ozbrojených konfliktoch a sprievodnými závermi pracovnej skupiny Bezpečnostnej rady OSN pre deti v ozbrojených konfliktoch. Úlohou osobitných zástupcov EÚ a veliteľov misií bude v prípade potreby pokračovať v riešení tejto otázky s mimoštátnymi subjektmi. EÚ bude v prípade potreby reagovať aj na pozitívny vývoj. EÚ sa bude naďalej zasadzovať za všeobecnú ratifikáciu medzinárodných dohovorov o ľudských právach, najmä Dohovoru o právach dieťaťa a jeho Opčného protokolu o účasti detí v ozbrojených konfliktoch (OPAC) a Dohovoru Medzinárodnej organizácie práce č. 182 o najhorších formách detskej práce. EÚ bude naďalej nabádať všetky štáty, aby pokračovali vo svojich záväzkoch tým, že zväžia schválenie medzinárodných nástrojov a záväzkov na ochranu detí zasiahnutých konfliktom vrátane parížskych zásad a záväzkov, vancouverských zásad, Deklarácie o bezpečných školách a politického vyhlásenia o posilnení ochrany civilného obyvateľstva pred humanitárnymi dôsledkami vyplývajúcimi z používania výbušných zbraní v obývaných oblastiach (EWIPA). EÚ bude nabádať všetky štáty, aby ratifikovali Rímsky štatút a spolupracovali s Medzinárodným trestným súdom a inými medzinárodnými a regionálnymi tribunálmi a mechanizmami zodpovednosti, a to aj pri vykonávaní zatýkacích rozkazov.
- **Multilaterálna spolupráca:** EÚ sa zapája do financovania projektov týkajúcich sa detí v ozbrojených konfliktoch prostredníctvom humanitárnej pomoci a rozvojovej spolupráce. EÚ preskúma možnosti rozšírenia podpory s ohľadom na prepojenie medzi humanitárnymi, rozvojovými a mierovými potrebami.

- **Dvojstranná spolupráca:** EÚ sa angažuje v podpore a financovaní programov zameraných na ochranu a presadzovanie práv detí prostredníctvom dvojstrannej spolupráce s tretími krajinami a na regionálnej úrovni v širšom rámci medzinárodných partnerstiev a humanitárnej pomoci. Členské štáty zohľadnia tieto priority aj vo svojich projektoch dvojstrannej spolupráce.
- **Podpora medzinárodného, vnútroštátneho a miestneho mimovládneho sektora:** EÚ naďalej podporuje mimovládne organizácie a organizácie občianskej spoločnosti zapojené do ochrany detí a ich práv v ozbrojených konfliktoch a iných kontextoch násilia. To by malo zahŕňať budovanie inštitúcií a posilňovanie iniciatív na ochranu detí vrátane justičných systémov zohľadňujúcich potreby detí, správy súdnictva pre mladistvých, legislatívnej reformy, odbornej prípravy a poradenstva pre miestne policajné orgány a ozbrojené sily, väzenských a justičných úradníkov, posilnenia kapacít miestnych mimovládnych organizácií zaoberajúcich sa právami detí, odzbrojenia, demobilizácie a reintegrácie (DDR), ktoré zohľadňuje potreby detí, a reformy sektora bezpečnosti (SSR).
- **Misie a operácie krízového riadenia:** Ochrana detí sa bude primerane riešiť a začleňovať do plánovacích procesov, dokumentov a vykonávania operácií v súlade s aktualizovaným kontrolným zoznamom na integráciu ochrany detí zasiahnutých ozbrojeným konfliktom do misií a operácií SBOP. V mandátoch a operačných plánoch sa budú zohľadňovať osobitné potreby detí a obavy týkajúce sa ochrany detí, najmä dievčat, ak je to možné, vzhľadom na mandáty a spôsobilosti misie a operácií EÚ. Nasadenému vojenskému a civilnému personálu misií a operácií SBOP sa bude poskytovať odborná príprava a poradenstvo v oblasti ochrany detí.

- **Spolupráca s partnermi:** Účasť v miestnych a regionálnych skupinách priateľov detí v ozbrojených konfliktoch a podobných pracovných skupinách, ako aj pravidelné výmeny informácií o monitorovaní a podávaní správ s osobitnými skupinami OSN pre jednotlivé krajiny, Úradom osobitného predstaviteľa pre deti v ozbrojených konfliktoch, UNICEF-om, úradníkom pre ochranu údajov a DPPA.
- **Ďalšie opatrenia:** EÚ môže zvážiť ciele opatrenia vrátane prípadných reštriktívnych opatrení alebo preskúmať dohody s tretími krajinami na základe ich záznamov o právach detí, najmä pokiaľ ide o deti zasiahnuté ozbrojeným konfliktom.

S využitím celej škály nástrojov, ktoré má k dispozícii, sa EÚ bude snažiť zabezpečiť, aby sa práva a osobitné potreby detí zohľadňovali v prístupoch včasného varovania a prevencie, ako aj pri prebiehajúcich konfliktných situáciách, mierových rokovaníach, mierových dohodách, fázach rekonštrukcie po skončení konfliktu, rehabilitácie, reintegrácie a dlhodobého rozvoja, a zaistiť, aby sa vážne porušenia páchané na deťoch vylúčili zo všetkých amnestií. EÚ sa bude usilovať o to, aby sa miestne komunity vrátane detí zapojili do mierového procesu. V tejto súvislosti EÚ využije skúsenosti získané v rámci systému OSN a regionálnych organizácií a naviaže na ne.

B) Vykonávanie:

Monitorovanie a podávanie správ

- **Vedúci misií EÚ, vedúci misií SBOP a vojenský velitelia v prioritných krajinách:** Zahrnúť analýzu vplyvu konfliktu na deti do svojich pravidelných správ, zabezpečiť začlenenie otázku detí zasiahnutých ozbrojeným konfliktom do miestnych stratégií EÚ v oblasti ľudských práv a demokracie pre jednotlivé krajiny a podporovať pravidelnú koordináciu na mieste s delegáciami EÚ, misiami členských štátov EÚ, misiami a operáciami SBOP, miestnymi koordinátormi OSN a ich tímami pre jednotlivé krajiny, osobitnými skupinami OSN pre monitorovanie a podávanie správ (CTFMR) alebo ich ekvivalentmi, s inými darcami, mimovládnyimi organizáciami a so súkromným sektorom.

- **Komisia:** Upriamiť pozornosť Rady a členských štátov na príslušné správy a informácie o projektoch financovaných EÚ týkajúcich sa detí zasiahnutých ozbrojeným konfliktom, ako aj zabezpečiť, aby sa v prioritných krajinách vyčlenili primerané finančné zdroje na ochranu detí zasiahnutých ozbrojeným konfliktom, a to aj na podporu fungovania mechanizmov monitorovania a podávania správ na mieste, a aby opatrenia financované EÚ boli v súlade s týmito usmerneniami.
- **Členské štáty:** Prispievať informáciami o príslušných dvojstranných projektoch a diplomatických záväzkoch súvisiacich s otázkou detí zasiahnutých ozbrojeným konfliktom, a to aj koordináciou na mieste v prioritných krajinách.

Rada: Vykonávanie a nadväzné opatrenia

- PBV má dohliadať na vykonávanie opatrení EÚ v rámci týchto usmernení a vypracovať postupy na začlenenie otázky detí zasiahnutých ozbrojeným konfliktom do príslušných politík a opatrení EÚ, pričom bude spolupracovať s ostatnými orgánmi EÚ pre bezpečnosť a rozvoj.
- Pracovná skupina COHOM bude na základe informácií z relevantných zdrojov vrátane správy a brífingov generálneho tajomníka OSN pravidelne preskúmavať, aktualizovať a uverejňovať zoznam prioritných krajín a zabezpečovať spoluprácu medzi príslušnými pracovnými skupinami.
- Príslušné geografické pracovné skupiny vypracujú odporúčania pre opatrenia vo svojich príslušných prioritných situáciách v jednotlivých krajinách.
- Pracovná skupina COHOM preskúma a zhodnotí vykonávanie týchto usmernení v spolupráci s príslušnými aktérmi a určí možné nedostatky a potreby v úzkej koordinácii s príslušnými pracovnými skupinami, osobitnými zástupcami, vedúcimi misií, vedúcimi civilných misií a vojenskými veliteľmi EÚ (podľa hierarchie velenia).
- Pracovná skupina COHOM preskúma ďalšiu spoluprácu s OSN, inými medzinárodnými organizáciami, mimovládnyimi organizáciami a súkromným sektorom.

- ESVČ bude každoročne podávať PBV správu o pokroku dosiahnutom pri plnení cieľov týchto usmernení, najmä v prioritných krajinách, a uľahčovať brífingy osobitného zástupcu generálneho tajomníka OSN pre deti v ozbrojených konfliktoch určené PBV.
- Predsedovia príslušných tematických a geografických pracovných skupín podľa potreby zahrnú do svojich rokovaní otázku detí zasiahnutých ozbrojeným konfliktom, a to aj organizovaním spoločných diskusií medzi pracovnými skupinami a uľahčovaním externých brífingov partnerov OSN a odborníkov z občianskej spoločnosti.

Ďalšie podporné a osvetové činnosti

- Vysoký predstaviteľ vydá každé dva roky spolu s osobitným predstaviteľom generálneho tajomníka OSN pre deti v ozbrojených konfliktoch vyhlásenie pri príležitosti Medzinárodného dňa proti využívaniu detí ako vojakov (12. februára).
- EÚ by mala pri príležitosti Medzinárodného dňa ochrany vzdelávania pred útokmi (9. septembra) a Svetového dňa detí (20. novembra) zvyšovať informovanosť o otázkach detí zasiahnutých ozbrojeným konfliktom a mala by preskúmať ďalšie príležitosti na zvyšovanie informovanosti o týchto otázkach.
- ESVČ by mala všetkým novým vedúcim delegácií, vedúcim misií SBOP a vojenským veliteľom, kontaktným miestam misií a kontaktným miestam pre ľudské práva na začiatku ich mandátu poskytnúť informačný balík o právach detí v konfliktných oblastiach.
- ESVČ a Komisia by v spolupráci s partnermi OSN, príslušnými útvarmi Komisie a mimovládnyimi organizáciami mali organizovať pravidelnú špecializovanú odbornú prípravu v oblasti ochrany detí a detí v ozbrojených konfliktoch, a to aj pokiaľ ide o deti a otázky odzbrojenia, demobilizácie a reintegrácie (DDR) alebo procesov týkajúcich sa DDR.

6. ZÁVER

V týchto aktualizovaných usmerneniach o deťoch v ozbrojených konfliktoch sa zdôrazňuje odhodlanie EÚ klásť na prvé miesto práva a blaho detí v čase vojny a nestability.

S cieľom zabezpečiť účinnosť týchto usmernení bude EÚ monitorovať dosiahnutý pokrok a podávať o ňom správy. Budú sa pravidelne podávať správy, a to aj s cieľom identifikovať oblasti, v ktorých je potrebné zlepšenie a prispôsobenie, aby sa zabezpečilo, že reakcia EÚ na vyvíjajúce sa výzvy, ktorým čelia deti v ozbrojených konfliktoch, zostane komplexná a účinná.

Spoluprácou s agentúrami OSN, národnými vládami, miestnymi organizáciami a občianskou spoločnosťou môže EÚ vytvoriť bezpečnejšiu a nádejnejšiu budúcnosť pre deti zasiahnuté ozbrojeným konfliktom.

PRÍLOHY k aktualizovaným usmerneniam

Príloha 1 – Neúplný zoznam medzinárodných noriem, štandardov a zásad, na ktoré sa EÚ môže odvolať pri kontakte s tretími krajinami v súvislosti s deťmi zasiahnutými ozbrojenými konfliktmi

I. NÁSTROJE OSN V OBLASTI ĽUDSKÝCH PRÁV

Zmluvy a protokoly

- Všeobecná deklarácia ľudských práv (1948)
- Dohovor o právach dieťaťa (1989)
- Druhý opčný protokol k Dohovoru o právach dieťaťa o účasti detí v ozbrojených konfliktoch (2002)
- Prvý opčný protokol k Dohovoru o právach dieťaťa o predaji detí, detskej prostitúcii a detskej pornografii (2002)
- Dohovor MOP č. 182 o zákaze a o okamžitých opatreniach na odstránenie najhorších foriem detskej práce (1999)
- Dohovor o právnom postavení utečencov (1951)
- Medzinárodný pakt o občianskych a politických právach (1966)
- Medzinárodný pakt o hospodárskych, sociálnych a kultúrnych právach (1966)
- Dohovor proti mučeniu a inému krutému, neľudskému alebo ponižujúcemu zaobchádzaniu alebo trestaniu (1984)

Rezolúcie Bezpečnostnej rady

- Rezolúcie o deťoch v ozbrojených konfliktoch: č. 1261 (1999), č. 1314 (2000), č. 1379 (2001), č. 1460 (2003), č. 1539 (2004), č. 1612 (2005), č. 1882 (2009), č. 1998 (2011), č. 2068 (2012), č. 2143 (2014), č. 2225 (2015), č. 2427 (2018), č. 2601 (2021)
- Rezolúcie o ženách, mieri a bezpečnosti: č. 1325 (2000), č. 1820 (2008), č. 1888 (2009), č. 1960 (2010), č. 2106 (2013), č. 2242 (2015), č. 2331 (2016), č. 2467 (2019)
- Rezolúcie o mládeži, mieri a bezpečnosti: č. 2250 (2015), č. 2419 (2018), č. 2535 (2020)

Rezolúcie Valného zhromaždenia, ktoré sa týkajú detí v ozbrojených konfliktoch

Rezolúcie o právach dieťaťa, ktoré EÚ každé dva roky predkladá spolu s juhoamerickou a karibskou skupinou (GRULAC) v Rade pre ľudské práva a v Treťom výbore Valného zhromaždenia OSN. Tieto rezolúcie obsahujú ustanovenia o deťoch v ozbrojených konfliktoch.

II. MEDZINÁRODNÉ HUMANITÁRNE PRÁVO, UTEČENCI A VNÚTORNE VYSÍDLENÉ OSOBY

- Ženevský dohovor o zaobchádzaní s vojnovými zajatcami (1949)
- Ženevský dohovor o ochrane civilných osôb za vojny (1949)
- Dodatokový protokol k Ženevským dohovorom z 12. augusta 1949 o ochrane obetí medzinárodných ozbrojených konfliktov (Protokol I) (1978)
- Dodatokový protokol k Ženevským dohovorom z 12. augusta 1949 o ochrane obetí ozbrojených konfliktov nemajúcich medzinárodný charakter (Protokol II) (1977)
- Dohovor o právnom postavení utečencov (1951)
- Protokol týkajúci sa právneho postavenia utečencov (1967)
- Hlavné zásady týkajúce sa vnútorného vysídľovania (1998)
- Obyčajové medzinárodné humanitárne právo

III. MEDZINÁRODNÉ TRESTNÉ PRÁVO

- Rímsky štatút Medzinárodného trestného súdu (2002)

IV. INÉ RELEVANTNÉ MEDZINÁRODNÉ ZÁVÄZKY A NÁSTROJE

- Zásady a usmernenia o deťoch v ozbrojených silách alebo ozbrojených skupinách (parížske zásady) (2007)
- Usmernenia na ochranu škôl a univerzít pred vojenským využívaním počas ozbrojeného konfliktu (2014)
- Deklarácia o bezpečných školách (2015)
- Vancouverské zásady týkajúce sa udržiavania mieru a predchádzania náboru a využívaniu detských vojakov (2017)
- Politické vyhlásenie o posilnení ochrany civilného obyvateľstva pred humanitárnymi dôsledkami vyplývajúcimi z používania výbušných zbraní v obývaných oblastiach (EWIPA) (2022)

Príloha 2 – Politika a nástroje EÚ

SZBP a nástroje krízového riadenia

- Akčný plán EÚ pre ľudské práva a demokraciu (2020 – 2024)
- Strategický kompas pre bezpečnosť a obranu EÚ (2022)
- Pakt o civilnej SBOP (2023)

- Politika Európskej únie týkajúca sa náležitej starostlivosti v oblasti ľudských práv a medzinárodného humanitárneho práva, pokiaľ ide o podporu tretích strán v rámci sektora bezpečnosti (2023)
- Spoločné oznámenie: strategický prístup EÚ k podpore odzbrojenia, demobilizácie a reintegrácie bývalých bojovníkov (2021)
- Strategické partnerstvo EÚ – OSN pre mierové operácie a krízové riadenie: priority (2022 – 2024)
- Aktualizovaný kontrolný zoznam na integráciu ochrany detí postihnutých ozbrojeným konfliktom do misií a operácií SBOP (2024)
- Európsky konsenzus o humanitárnej pomoci (2008)
- Súbor nástrojov EÚ – UNICEF v oblasti práv dieťaťa: začlenenie práv dieťaťa do rozvojovej spolupráce (2014)
- Pracovný dokument útvarov Komisie o humanitárnej ochrane – Zlepšenie výsledkov ochrany s cieľom znížiť riziká pre ľudí v humanitárnych krízach (2016)
- Pracovný dokument útvarov Komisie o vzdelávaní v núdzových situáciách v rámci operácií humanitárnej pomoci financovaných EÚ (2019)
- Oznámenie Komisie o vzdelávaní v núdzových a dlhotrvajúcich krízových situáciách (2018)
- Pracovný dokument útvarov Komisie s názvom Rodové hľadisko v rámci humanitárnej pomoci: rôznorodé potreby, uspôsobená pomoc (2013)
- Koncepcia EÚ v oblasti sprostredkovávania mieru (2020)
- Usmernenia o sprostredkovaní mieru, ESVČ (2020)
- Stabilizačná koncepcia EÚ, WK 13776/2022 INIT (2022)

Politika a nástroje Spoločenstva

- Stratégia EÚ v oblasti práv dieťaťa (2021)
- Akčný plán pre mládež v rámci vonkajšej činnosti EÚ (2022 – 2027)
- Usmernenia EÚ pre presadzovanie a ochranu práv dieťaťa (2017)
- Odporúčanie Komisie o integrovaných systémoch ochrany detí (2024 bude potvrdené)
- Spoločné oznámenie: strategický prístup EÚ k podpore odzbrojenia, demobilizácie a reintegrácie bývalých bojovníkov (2021)
- Spoločné oznámenie: Prvky celoeurópskeho strategického rámca pre podporu reformy sektora bezpečnosti (2016)

Príloha 3 – Príslušné správy a usmerňovacie dokumenty OSN

Správy generálneho tajomníka Organizácie Spojených národov

Organizácia Spojených národov. Výročné správy (2000 – súčasnosť) a správy o jednotlivých krajinách (2006 – súčasnosť) o deťoch v ozbrojených konfliktoch.

Správy osobitného predstaviteľa

Organizácia Spojených národov. Správy osobitného zástupcu Valnému zhromaždeniu (1998 – súčasnosť) a Rade pre ľudské práva (1998 – súčasnosť).

Bezpečnostná rada OSN a pracovná skupina pre deti v ozbrojených konfliktoch

- Závery pracovnej skupiny o správach generálneho tajomníka špecifických pre jednotlivé krajiny o deťoch v ozbrojených konfliktoch:
www.un.org/securitycouncil/subsidiary/wgcaac/sgreports.

- Rezolúcie a vyhlásenia predsedníctva o deťoch v ozbrojených konfliktoch:
www.un.org/securitycouncil/subsidiary/wgcaac/resolutions.
- Listy predsedu Bezpečnostnej rady generálnemu tajomníkovi o deťoch v ozbrojených konfliktoch: www.un.org/securitycouncil/subsidiary/wgcaac/letters
- Mandát pracovnej skupiny pre deti v ozbrojených konfliktoch a súbor nástrojov:
www.un.org/securitycouncil/subsidiary/wgcaac/reference.

Publikácie a usmerňujúce pokyny Úradu osobitného predstaviteľa generálneho tajomníka OSN pre deti v ozbrojených konfliktoch

- The Six Grave Violations against Children During Armed Conflict: the Legal Foundation (Šesť závažných porušení práv detí v ozbrojených konfliktoch: právny základ), New York, 2009 (aktualizované 2013)
- Children and Justice During and in the Aftermath of Armed Conflict (Deti a spravodlivosť počas ozbrojeného konfliktu a po ňom) (2011)
- Guidance Note on Security Council 1998 (Usmerňujúci pokyn o Bezpečnostnej rade 1998) (2014)
- Guidelines and Field Manual - Monitoring and Reporting Mechanism on Grave Violations against Children in Situations of Armed Conflict (Usmernenia a príručka v teréne – Mechanizmus monitorovania a podávania správ v súvislosti so závažným porušovaním práv detí v situáciách ozbrojeného konfliktu) (2014)
- 20 Years to Better Protect Children Affected by Conflict (20 rokov lepšej ochrany detí zasiahnutých konfliktom) (2016)
- Practical Guidance for Mediators to Protect Children in Situations of Armed Conflict (Praktické usmernenia pre mediátorov na ochranu detí v situáciách ozbrojeného konfliktu) (2020)
- Impact of the COVID-19 Pandemic on Violations against Children in Situations of Armed Conflict (Vplyv pandémie COVID-19 na porušovanie práv detí v situáciách ozbrojeného konfliktu) (2021)
- Guidance Note on Abductions (Usmerňovací pokyn týkajúci sa únosov) (2023)
- Gender Dimension of Grave Violations Against Children In Armed Conflict (Rodový rozmer závažného porušovania práv detí v ozbrojených konfliktoch) (2022)
- Towards Greater Inclusion: A Discussion Paper on the CAAC Mandate and Children with Disabilities in Armed Conflict (Smerom k väčšiemu začleneniu: diskusný dokument o mandáte v otázke detí zasiahnutých ozbrojeným konfliktom a o deťoch so zdravotným postihnutím v ozbrojenom konflikte) (2023)